

A román történész, aki szerint Trianon nem volt igazságos

2015. 03. 6. [Alfahír](#) - [itthon.ma](#) - [Nemzeti Hírháló](#) - [hvg.hu](#) - [MVSZ](#) - [Kuruc.info](#)

Lucian Boia ma a legmenőbb történész nemcsak Romániában, de talán egész Európában. Legújabb könyvében egyszerre megy szembe saját hazája hamis mítoszaival, a két világháború győztese által diktált műltszemlélettel, meg úgy általában mindennel, amit a történelemről ma gondolunk. És mindezt szakmailag hibátlanul, és kifejezetten jó, olvasmányos stílusban teszi.

A bukaresti történész nem először botránkoztatja meg a hagyományos nemzeti mitológián nevelkedett román olvasóközönséget. Két legbalhésabb munkája, a "Történelem és mítosz a román köztudatban", és a "Miért más Románia?" magyarul is olvasható. A Cser Kiadó jóvoltából most megjelent "Vesztesek és győztesek"-ben még nagyobb vállalkozásba vágja fejszójét: feje tetejéről a talpára állítani az egész huszadik századi európai történelmet. És benne persze a magyart és a románt is.

Az előző évszázad naptárilag 1900-ban, de igazából 1914-ben kezdődött, azokkal a szarajevói golyókkal, amelyek nem Ferenc Ferdinánddal és feleségével sok millió emberrel is végeztek - no, meg mindazzal, amit Európa századokon át jelentett. Boia is itt fogja meg a munka végét, helyesen érezve, hogy az első világháborúval kapcsolatban kell először rendet tenni a fejekben.

Ki, mit tudott?

Alapvető tézise, hogy a közfelfogással ellentétben a világháború egyáltalán nem volt elkerülhetetlen, és nem robbanhatott volna ki pusztán csak azért, mert Berlin és Bécs így döntött. Ehhez a többi hadviselő fél akarata is kellett. Mindenki felelős, igaz, nem azonos mértékben. Boia szerint az európai lőporos hordó kanócsát két állam gyújtogatta a legszorgalmasabban: Németország és Oroszország. Bizony, bizony, Oroszország, amelyről a szerző találóan jegyzi meg, hogy a történelem ítélőszéke előtt nagy szerencsájuk, hogy idő előtt kidőltek a sorból. Mivel '18-ban a háború már nélkülük fejeződött be (ráadásul a végül győztesnek bizonyuló oldalon kezdték) '14-es szerepükre jótékony homály borult. És ez a homály nem oszlik azóta sem. Holott Boia szerint

"A cári birodalom nem ám kis ártatlan országocska volt, ellenkezőleg: a legnagyobb, és egyik legkapzsisbb impérium, amelyet a modern történelem ismert."

Elmarasztalja a német történészeket, amiért 1945 után nemcsak a második, de az első világháború kirobbantásáért is önként vállaltak minden felelősséget. Azt már csak én jegyzem meg, hogy egy ennyire dilettáns vélemény csak a hitleri éra bűneiért máig tartó, szűnni nem akaró permanens bűnbánat fülledt, beteg légkörében válhatott általánosan elfogadottá.

Boia szerint tény, hogy a háború egyik fő kezdeményezője Berlin volt, ám ebben semmi elítélendőt nem lát. Amit a német vezetés akkor, száz esztendeje tudhatott a világról, annak alapján ezt a háborút muszáj volt megvívni, még hozzá minél hamarabb. Mert - és itt jön a kötet talán legfontosabb gondolata! - a múlt szereplőinek döntéseit nem mai tudásunk, hanem a kortársak számára rendelkezésre álló információk alapján kell megítélni. Berlinben '14 nyarán úgy tűnt, a háború rövid és nagyon jó buli lesz. És erre minden okuk meg is volt. Fogalmuk sem lehetett róla, hogy ez a mulatság nagyon véres lesz, és a másnap évtizedekig is eltart majd.

Nem csak a románoknak volt joguk...

Ellenkező előjellel, de ugyanerre remek példa Románia belépése a háborúba. Boia sorra veszi azt, mi mindent vehetett számításba 1916-ban a bukaresti vezetés - és ennek alapján arra jut, hogy örültség volt megtámadni a Monarchiát. Rövid távon alaposan pofára is estek a románok, a magyar bakák még Bukarestet is megjárták -, ám a történelem végül döbbenetesen kegyes volt hozzájuk. Nem hogy Erdélyt, a Partiumot és a Bánság egy részét sikerült megszerezniük, de Oroszország összeomlását és bolsevizálódását kihasználva még bezsebelték Besszarábiát is. Ezt akár még 1918 nyarán se mondta volna meg előre az égvilágon senki. Mégis ez történt, és így az országot teljesen felkészületlenül, ostoba módon háborúba rántó Ionel Bratinaut ma a legnagyobb román államférfiak közt tartják számon.

És itt jön az, ami minket, magyarokat nyilván a legjobban izgat. Boia szerint a trianoni béke nem csak hatalmas mázli volt Románia számára - de komoly igazságtalanság is Magyarországgal szemben. Illetve leginkább az erdélyiekkel szemben. Nem kevés bátorság kell ahhoz, hogy valaki román történészként belegyalogoljon az 1918. december 1-jei, nemzeti ünnepé

emelt, nagybetűs gyulafehárvári Nagy Nemzetgyűlés mítoszának kilencven éven át gondosan ápolt rózsakertjébe. Boia simán megteszi:

"A népakarat befolyástól mentes kinyilvánításának feltételei nem voltak a legjobbak: a román hadsereg épp megszállta Erdélyt. Ami azonban igazán szemet szúr, hogy (...) a gyulafehérvári gyűlés nem helyettesíthette a népszavazást. Elvégre nemcsak a románoknak volt joguk arra, hogy Erdély jövőjéről döntsenek, hanem a tartomány valamennyi lakosának. Az itt élők közel felét végül nem kérdezték meg arról, akar-e vagy sem Romániában élni."

És még rá is tesz egy lapáttal. Boia ugyan úgy véli, hogy ha Erdély népe legalább arról dönthetett volna, hogy teljesen beolvad Romániába, vagy autonómiát élvez, akkor a helyi románok többsége is az önrendelkezés mellett szavazott volna. A nagy nemzeti egység ugyanis hamis mítosz, az erdélyi románok inkább úgy vélték, hogy *"a balkáni Bukaresttel szemben ők képviselték Közép-Európát a román nemzetben belül. Úgy érezték, hogy civilizáltabbak, minden téren jobban teljesítenek a regáti románoknál. (...) A Regátban csupán az elit nyugatiasodott, Erdélyt a nyugati kultúra szelleme sokkal mélyebben és alaposabban átjárta."*

Boia hosszasan elmélkedik azon, hogy az erdélyi románok többsége vajon valóban annyira epekedve várta-e a bukaresti "felszabadítást" az "ezeréves magyar elnyomás" alól, mint ahogyan a fősodratú román történetírás a mai napig állítja. Végül aztán ledobja az atombombát a sovinszta nemzeti mítosza:

"Az éppen létező Románia, illetve az egyenlő nemzetek könföderációjaként elképzelt Habsburg Monarchia közül az erdélyi románok valószínűleg az utóbbit választották volna. (...) Csakhogy így nem történhetett, a háború végén már csak a Romániával való egyesülés maradt."

Nyilván nem várhatjuk Lucian Boiatól, sem egyetlen román embertől sem, hogy szörnyű átkokat szórjon Trianonra, és az elmúlt gyötrelmes évszázadért mea culpázva tálcán kínálja nekünk vissza Erdélyt. Hiteltelen és gyáva gesztus lenne ez. De egy, valamikor egyszer talán megvalósuló normálisabb levegőjű Kárpát-medencéhez az ilyen bátor gondolatok kövezik ki az utat.

Lucian Boia: Vesztesek és győztesek

Cser Kiadó, Budapest
2015
(Nemzeti hírháló)